

סקר עומק

פברואר 2026

סקר חקלאים בגליל

מצב קיים, אתגרים ומענים נדרשים

אשכולות גליל מזרחי ומערבי

N=542 חקלאים | פילוח מגזרי ומשקי

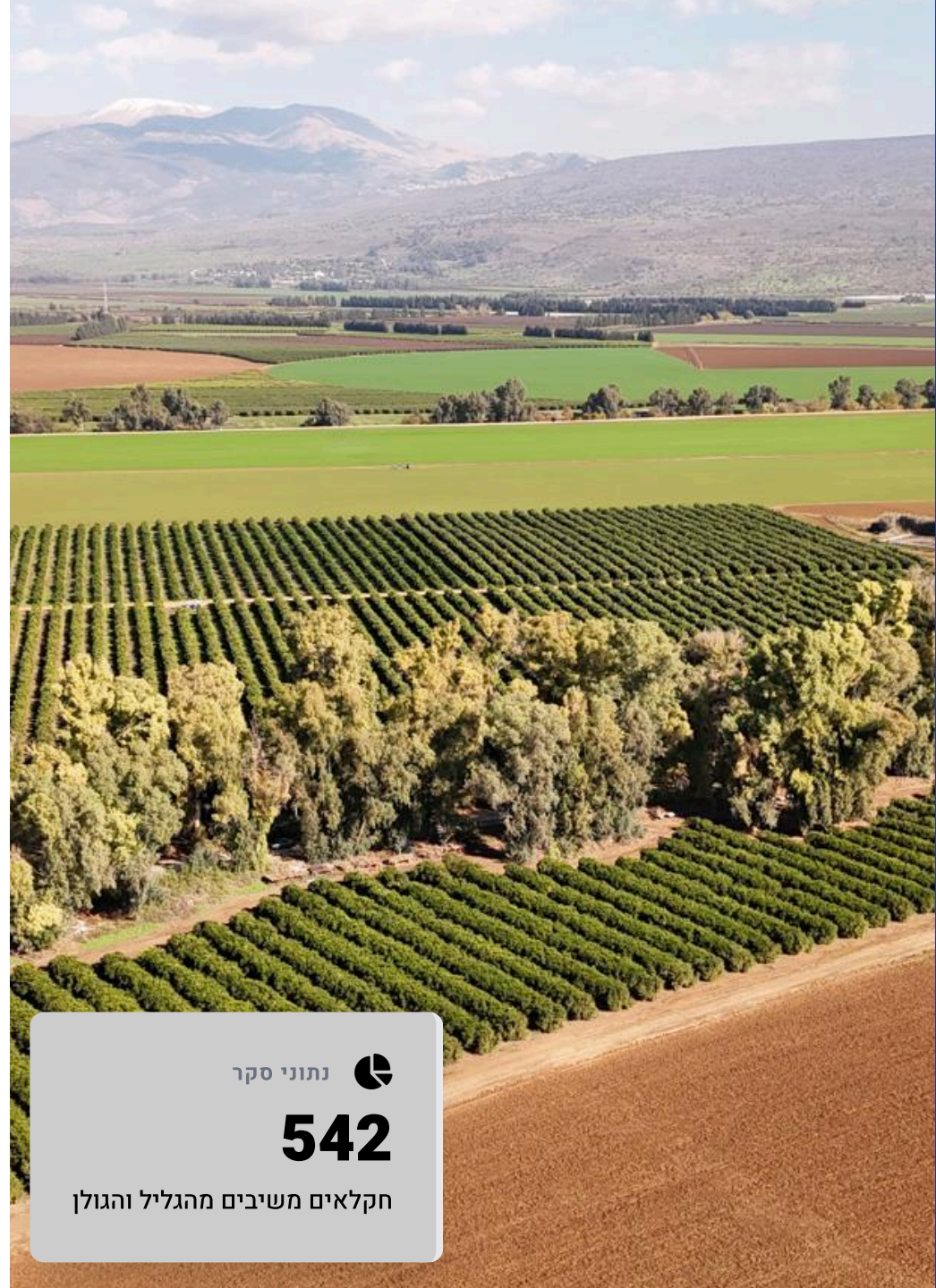
שותפים לפרויקט

נתוני סקר

542

חקלאים משיבים מהגליל והגולן

תוכן עניינים

09	טכנולוגיה וחדשנות	01	רקע ומתודולוגיה
10	גיוון הכנסות	02	מי החקלאים – פרופיל דמוגרפי
11	דור ההמשך ושיתופי פעולה	03	יזמות וניהול עסקי
12	צרכי הכשרה ופורמטים	04	שיווק ושוקים
13	פעולות ציבוריות מבוקשות	05	מקורות ידע ושירותים
14	פערים בין-מגזריים	06	חסמים מרכזיים
15	פערים לפי גודל משק	07	קרקע, מים, כוח אדם
16	שורות תחתונות והמלצות	08	השפעת המצב הביטחוני

רקע ומתודולוגיה

מיפוי הסקר, אוכלוסיית המחקר ואופן האיסוף

מטרת הסקר

מיפוי צרכים, חסמים והזדמנויות בתחומי יזמות, חדשנות, ניהול עסקי, שווקים ופריון בקרב חקלאי הצפון, במטרה לגבש המלצות מדיניות מבוססות נתונים.

פרט	ערך
אוכלוסיית יעד	חקלאים פעילים בגליל ובגולן
מספר משיבים (N)	542 חקלאים
התפלגות שפת מענה	עברית: 362 (67%) ערבית: 180 (33%)
אופן איסוף הנתונים	סוקרים עברו במשקים השונים ברשויות הגליל והגולן וקידמו מענים על הסקר
נושאי הסקר	7 חלקים: רקע דמוגרפי, יזמות וניהול, שיווק, מקורות ידע, חסמים מרכזיים, טכנולוגיה, שיתופי פעולה

הערה מתודולוגית: שיעורי המענה משתנים בין שאלות (טווח 293–542 N); ה-N הרלוונטי מצוין בכל שקף. ניתוחים סטטיסטיים (מבחני Chi-Square, Mann-Whitney) בוצעו לבחינת מובהקות ההבדלים בין קבוצות.

פרופיל דמוגרפי + התאמה לאוכלוסייה

נתונים דמוגרפיים עיקריים של אוכלוסיית הסקר (N=542)

שורה תחתונה

אוכלוסייה מבוגרת וותיקה. כמחצית מהחקלאים הם בעלי ותק של 30 שנה ומעלה, ורק 5% מתחת לגיל 35. הרוב המוחלט הם גברים (91%). גיל ממוצע (נקי מערכים חריגים): 54.4, חציון 54 (טווח 26-79).

N=521

התפלגות מגדר

91% גברים (470)
9% נשים (45)
1% אחר (6)

N=328

חקלאים עד גיל 35

4.9%

16 חקלאים צעירים מתוך המדגם

N=328

גיל ממוצע

54.4 שנים

חציון: 54 | טווח: 26-79

49%

מעל 30 שנה
246 חקלאים

23%

30-16 שנה
114 חקלאים

18%

15-5 שנה
90 חקלאים

11%

פחות מ-5
56 חקלאים

N=506

ותק בחקלאות

ייצוגיות המדגם

שיעור דגימה משוער של 12%-15% מכלל המשקים באזור — שיעור גבוה משמעותית ביחס למחקרים מסוג זה.

אזור המחקר (גליל וגולן)

אומדן של כ-3,500-4,500 משקים פעילים באזור הספציפי, על בסיס נתוני ההתפלגות של הלמ"ס.

תמונת מצב ארצית (2017)

17,338 משקים פעילים בארץ. 62% מבעלי החיים ממוקמים בחיפה והצפון; 60% מהעופות בעכו וצפת.

מי החקלאים: מבנה המשקים

מאפייני בעלות, גודל פיזי, כוח אדם והיקף פעילות

שורה תחתונה

מחצית מהמשקים הם משקים קטנים (עד 50 דונם), ורובם המוחלט (77%) בבעלות פרטית. נתון בולט הוא ש-38% מהחקלאים פועלים בהיקף חלקי בלבד, מה שמעיד על עיסוק בחקלאות כהכנסה משלימה או מסורתית.

התפלגות ונתונים מרכזיים		משתנה
77% פרטי 14% קיבוצי 6% שותפות		סוג בעלות
50%	עד 50 דונם (משקים קטנים)	גודל שטח
18%	מעל 400 דונם (משקים גדולים)	
59% מעסיקים עד 5 עובדים בלבד (כולל עובד יחיד)		מספר עובדים (בשיא)
57% מלא: ● 38% חלקי: ● 5% לא פעיל: ●		היקף פעילות

ענפי גידול

התפלגות הענפים בקרב חקלאי הגליל והגולן - פילוח מלא

ענפים עיקריים (N=520)			
ענף	N	%	תיאור
מטעים	399	77%	עצי פרי, הדורים, אבוקדו
בעלי חיים	146	28%	עופות, בקר, צאן
ירקות	83	16%	ירקות חקלאיים
גידולי שדה	74	14%	דגן, תבואה
אחר	57	11%	כרמים, פרחים

ענפים נוספים		
כרמים	10	יהודי
פרחים	6	יהודי
תיירות	5	יהודי

תת-ענפי בעלי חיים		
עופות	56	64%
רפת/בקר	11	13%
צאן	5	6%

מטעים הם הענף הדומיננטי ב-77% מהמשקים. עופות הם תת-הענף המרכזי בבעלי חיים (64% מהמדווחים).

הערה: אין שאלה המפרידה בין תת-ענפי מטעים. מומלץ להוסיף שאלה על סוג המטע בסקר הבא.

יזמות וניהול עסקי

ניהול עסקי ופתיחות לחדשנות

מדדי הסכמה

הנתונים מציגים את שיעור המשיבים אשר ענו "מסכים במידה רבה" או "מסכים במידה רבה מאוד" (4-5 בסולם 1-5).

שיעור הסכמה רבה/רבה מאוד	היגד
62%	עניין בליווי טכנולוגי
57%	מכירים בערך חדשנות וטכנולוגיה
55%	עניין בפיתוח כישורי ניהול
53%	מבצעים ניהול פיננסי שוטף (קיים בפועל)
45%	עניין בליווי עסקי פרטני
40%	קיימת תכנית עסקית ויעדים (קיים בפועל)

שורה תחתונה:

קיים פער בולט בין ההכרה בחשיבות החדשנות (57%) והרצון בליווי טכנולוגי (62%), לבין היישום בפועל של כלי ניהול בסיסיים כמו תכנית עסקית (40%).

תחומים לחיזוק בשנתיים הקרובות

מהם התחומים הדורשים חיזוק בקרב חקלאי הצפון?

פירוט נתונים (N=402)

באחריות המשק

43% שיווק ומכירות 📈

41% אגרונומיה 🌱

41% פריון והתייעלות 📈

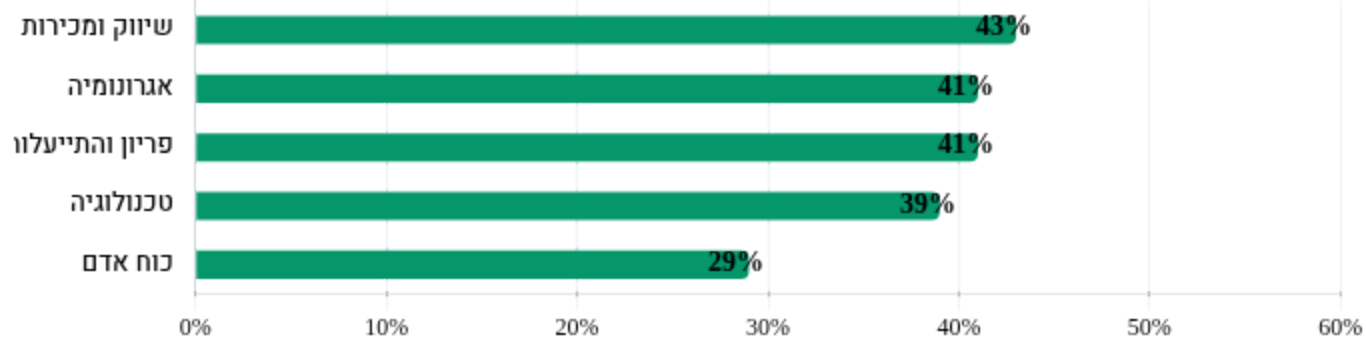
39% טכנולוגיה 🧠

29% כוח אדם 👥

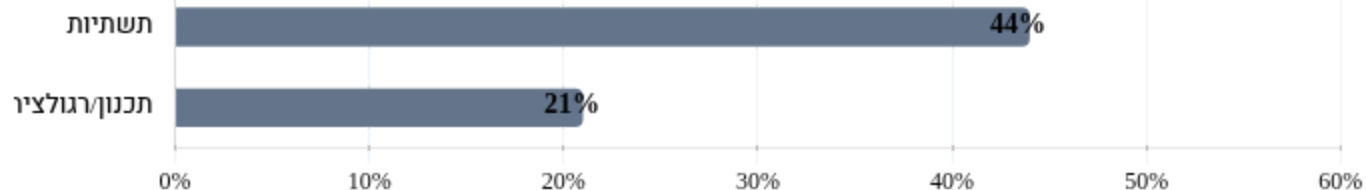
שורה תחתונה 💡

הצרכים מפוזרים – אין תחום אחד דומיננטי. קיימת הבחנה ברורה בין צרכים פנימיים לחסמים חיצוניים, הדורשים מענה מערכתי נפרד.

באחריות המשק (פיתוח פנימי) 🏠

לא באחריות המשק (חיצוני/מערכתי) 🏢

שיווק: ערוצים ויכולת השפעה

ניתוח ערוצי ההפצה ויחסי הכוחות בשרשרת הערך

N=348

התפלגות ערוצי שיווק

65% ערוץ יחיד (227)   25% שני ערוצים (86)   10% +3 ערוצים (35)

ערוץ שיווק	סה"כ (N)	% מתוך 348	% בערוץ בלבד	% משלבים נוסף
סיטונאי	167	48%	50% (84)	50% (83)
שיווק אזורי/קהילתי	99	28%	45% (45)	55% (54)
מכירה ישירה במשק	78	22%	32% (25)	68% (53)
קמעונאי	72	21%	22% (16)	78% (56)
שיווק ישיר אונליין	41	12%	17% (7)	83% (34)

חסרי יכולת השפעה

מהחקלאים מדווחים על השפעה נמוכה עד אפסית על המחיר

71%

פירוט נתונים (מספר משיבים)

ערוצי שיווק (N=348)

99 אזורי/קהילתי

167 סיטונאי

72 קמעוני

78 מכירה במשק

41

שיווק ישיר אונליין

שורה תחתונה

תלות בסיטונאות: 48% משווקים דרך סיטונאי, אך רק מחציתם (50%) משווקים רק דרכו – 50% הנוותרים משלבים ערוצים. 50% מכלל המשיבים מבצעים לפחות ערוץ אחד של שיווק ישיר לצרכן.

פתיחות לשווקים חדשים ויכולת ייצוא

השוואה בין נכונות לפיתוח עסקי לבין יכולת ייצוא בפועל

הערת הבהרה: יכולת ייצוא רלוונטית בעיקר לענפי הצומח (מטעים, ירקות, גידולי שדה, פרחים); רוב ענפי בעלי החיים מיועדים לשוק המקומי.

ניתוח הפערים

מטעים
הענף הדומיננטי ב-77%
71% נמוכה

ירקות
גידול מהיר, מחזורי ייצור
70% נמוכה

גידולי שדה
תלות בהתאגדויות
56% נמוכה

⚠ תובנה: הפער חריף במיוחד במטעים וירקות - ענפי הייצוא הטבעיים של האזור

שורה תחתונה

71% מדווחים על יכולת ייצוא נמוכה למרות שרבים מגלים פתיחות מחשבתית. הפער חריף במיוחד במטעים (71%) וירקות (70%).

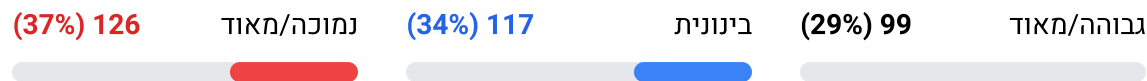
יכולת ייצוא לפי ענף (N=374)

מספר משיבים לפי ענף

ענף	N תקף	גבוהה/מאוד	בינונית	נמוכה/מאוד
מטעים	277	14% (40)	14% (40)	71% (197)
ירקות	67	9% (6)	21% (14)	70% (47)
גידולי שדה	57	16% (9)	28% (16)	56% (32)
בעלי חיים	104	16% (17)	14% (15)	69% (72)
כלל המשיבים	374	15% (55)	14% (53)	71% (266)

פתיחות לשווקים חדשים (N=342)

רמת נכונות

מקורות מידע: שימוש בשירותי משרד החקלאות

מקורות מידע: שימוש בשירותי משרד החקלאות (מידע, הדרכה, תמיכות, מענקים)

נוסח השאלה המקורית (Q18): "עד כמה נעשה שימוש במשק בשירותי משרד החקלאות (מידע, הדרכה אזורית ופרטנית, תמיכות, מענקים)". כלומר השאלה כיסתה 4 סוגי שירותים ולא רק שה"מ.

פער דרמטי

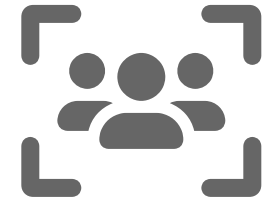
קיים **חסם הנגשה מובהק** למגזר המיעוטים.

70% מהחקלאים המיעוטים מדווחים על שימוש "נמוך מאוד" בשירותי המשרד. ❌

לעומת 21% בלבד בקרב החקלאים היהודים. ✓

מידת שימוש	כלל המשיבים N=345	יהודים N=239	מיעוטים N=106
נמוכה מאוד	36%	21%	70%
נמוכה	21%	23%	14%
בינונית	24%	31%	10%
רבה / רבה מאוד	19%	25%	6%

מקורות מידע בפועל

השוואה מגזרית: מהם המקורות העיקריים מהם את/ה שואב/ת מידע מקצועי?

רשתות פורמליות vs בלתי-פורמליות

מגזר המיעוטים מתאפיין בתשתית מידע המבוססת על קהילה (חקלאים אחרים) ומנותק כמעט לחלוטין ממוקדי חדשנות (מו"פ).

74% תלות בחקלאים אחרים

4% ניתוק ממו"פ (מיעוטים)

מובהקות (p)	מיעוטים N=112	יהודים N=242	כלל המשיבים N=354	מקור המידע
**0.001	74%	55%	61%	חקלאים אחרים 🌾
0.07	40%	51%	48%	מדריכי שה"מ 👤
**0.003	17%	33%	28%	יועצים פרטיים 📁
***0.001>	4%	31%	23%	מו"פ / אקדמיה 🧪
0.08	38%	28%	31%	אתרים דיגיטליים 🌐

p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001 (Mann-Whitney) *

שימוש גבוה 🟢 שימוש אפסי 🟡

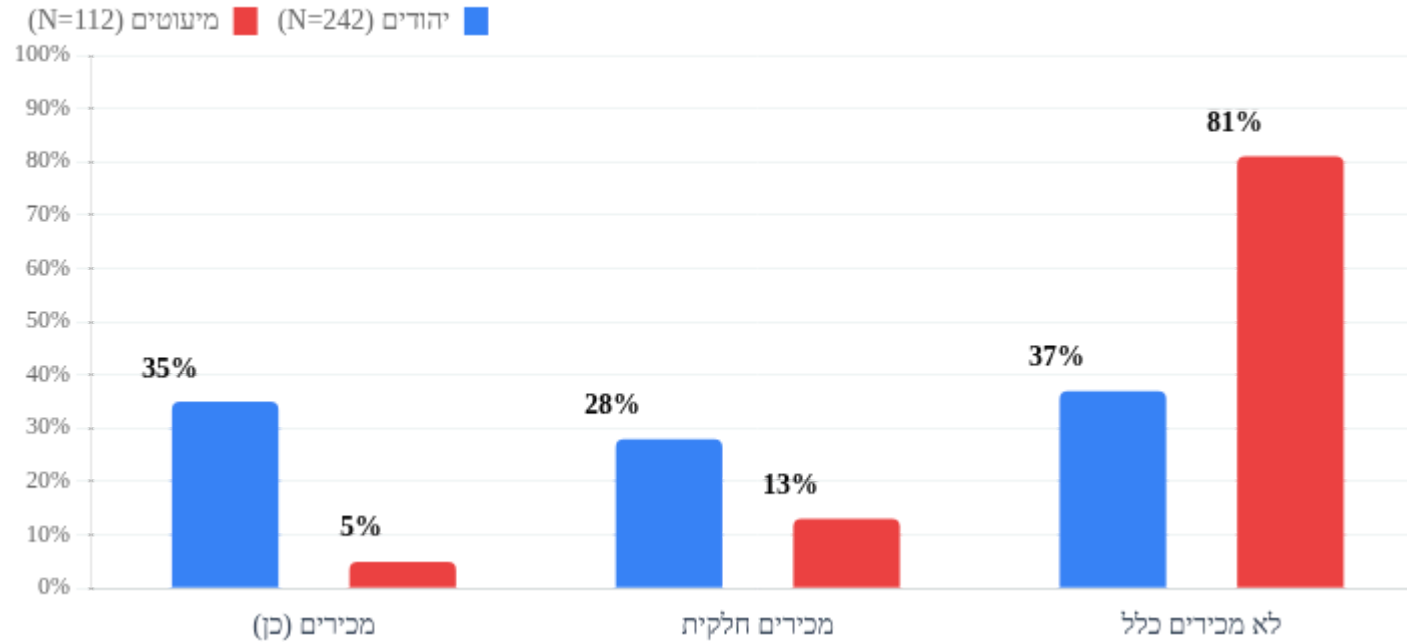

נגישות למידע והיכרות עם מחקר

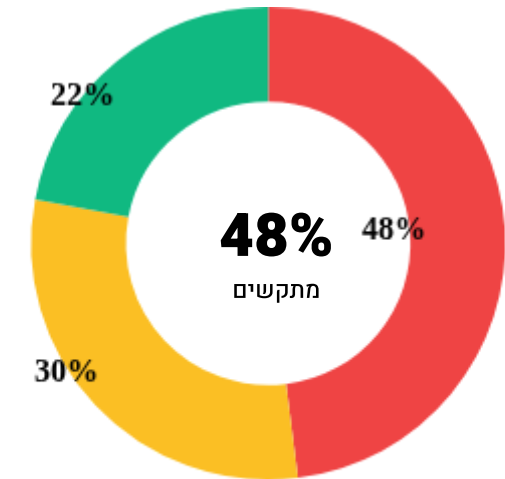
חסמים ברכישת מידע ופערים בהיכרות עם גופי מו"פ אזוריים

***p < 0.001

היכרות עם גורמי מחקר/פיתוח באזור (Q24)

קושי ברכישת מידע שימושי

48% מתקשים

קשה / קשה מאוד

קל יחסית / מאוד

כמעט מחצית מהחוקלאים מדווחים כי קשה להם להשיג מידע מקצועי שימושי.

שורה תחתונה

כמחצית מהחוקלאים מתקשים בהשגת מידע מקצועי רלוונטי. הפער בולט במיוחד בקרב המיעוטים, שם **81% מהחוקלאים אינם מכירים גורמי מחקר ופיתוח אזוריים**, מה שמדגיש את הצורך הדחוף בהנגשת ערוצי מידע מותאמים.

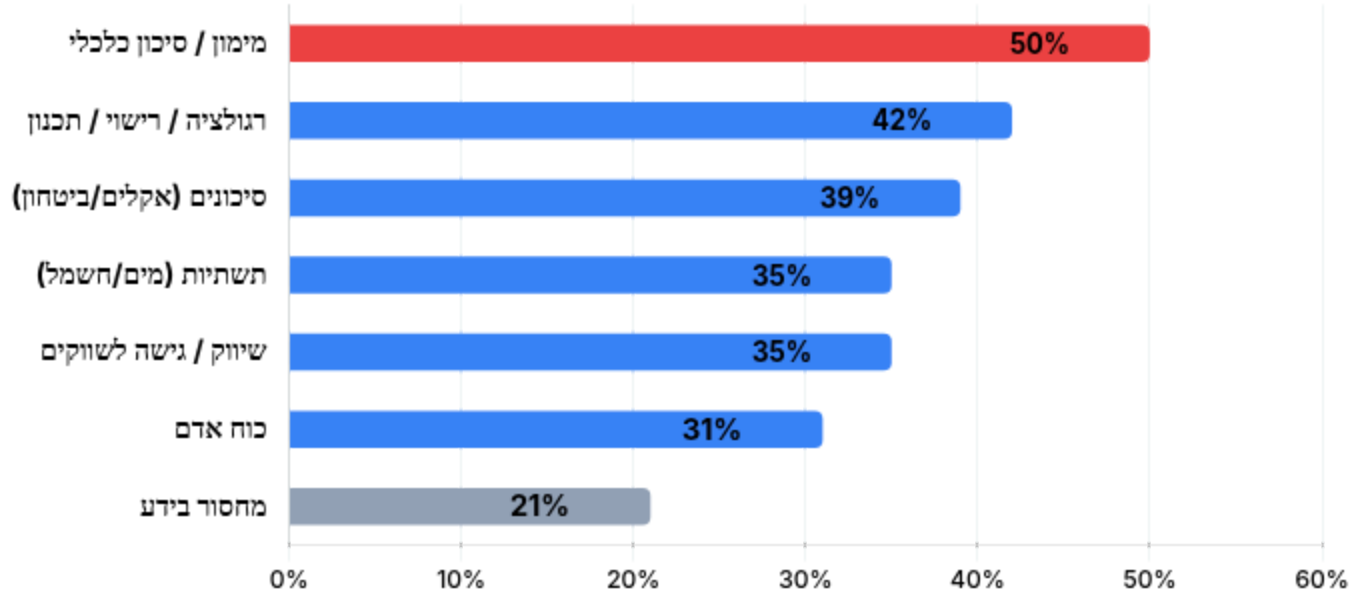

חסמים מרכזיים בפיתוח המשק

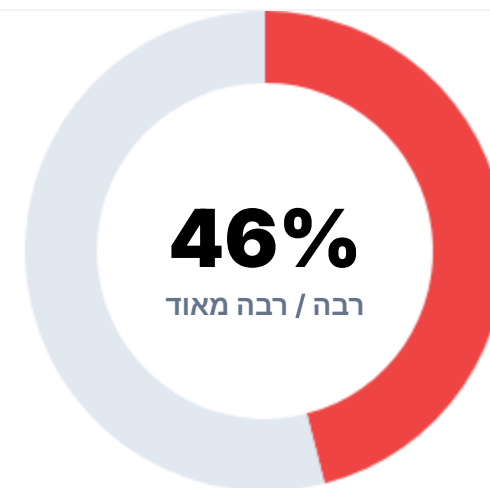
מיפוי האתגרים העיקריים העומדים בפני חקלאי הצפון

חסמים מרכזיים – אחוז המדווחים

מימון הוא החסם המוביל

עוצמת חסם הרגולציה

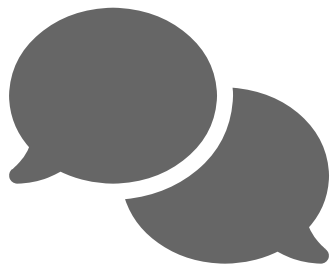

כמעט מחצית מהחקלאים מגדירים את הרגולציה כחסם משמעותי ביותר לפעילותם.

שורה תחתונה

תמונת החסמים היא רב-ממדית: אין בעיה בודדת אלא מכלול. מימון וסיכון כלכלי הם החסם הראשון במעלה (50%), אך רגולציה, תשתיות, שיווק וכוח אדם מהווים כולם חסמים משמעותיים עבור מעל שליש מהחקלאים.

קולות מהשטח

"היתר בניה – תהליך ארוך ומייאש"

חסם תכנון

"אין מי השקיה – תריח אבל אל תטעם"

חסם מים (מיעוטים)

"רשות המים – מכסות לא מספיקות"

חסם מים (כללי)

"חדר מסחרי לשיווק תוצרת"

חסם שיווק

חסמי רגולציה: ניתוח שאלה פתוחה

ניתוח תוכן של 105 הערות מילוליות בנושא חסמים וביורוקרטיה

נושאים מובילים בדיווח

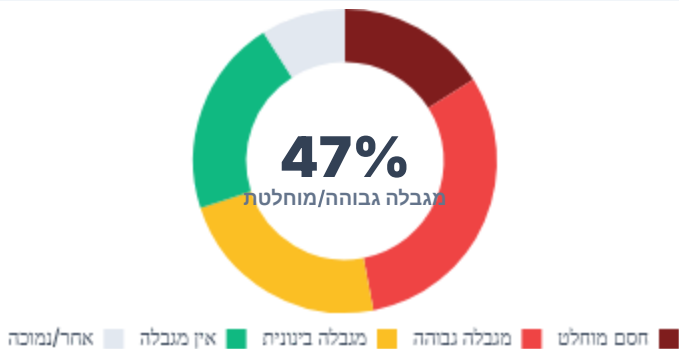
⚠ תובנה מרכזית

תכנון/בניה הוא החסם #1 (20%), אך **מים** עלו למקום ה-2 (18%) – בעיקר בזכות הקולות ממגזר המיעוטים. מיעוטים מזכירים גם חסמי שיווק ותשתיות שאינם מופיעים אצל יהודים – סט חסמים שונה מהותית.

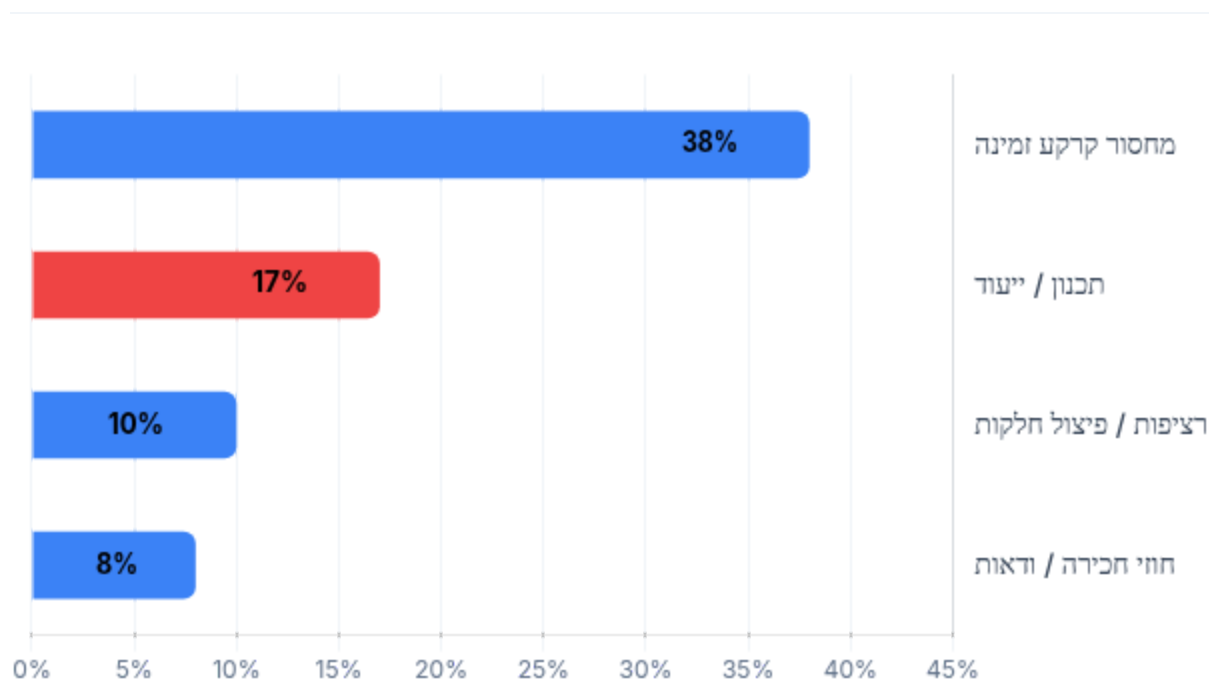
מגבלות קרקע, חסמי התרחבות וסיבות מרכזיות

רמת מגבלת קרקע

סיבה עיקרית למגבלה

N=520

⚠ החסם השקט

מתוך 134 חקלאים שדיווחו על מגבלת קרקע חמורה, 62% (N=83) לא ביקשו פתרון קרקע – הם ביקשו מענקים (84%), רגולציה (41%) ותשתיות (41%).

המסר: החקלאים לא מאמינים שפתרון קרקע בר-השגה, ולכן מבקשים את מה שנתפס כ"בר-השגה".

שורה תחתונה

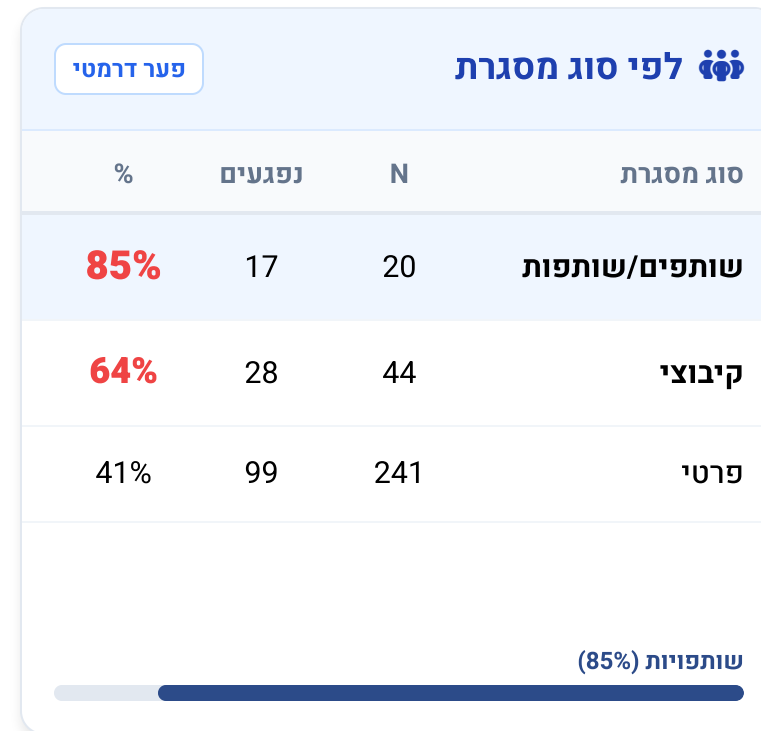
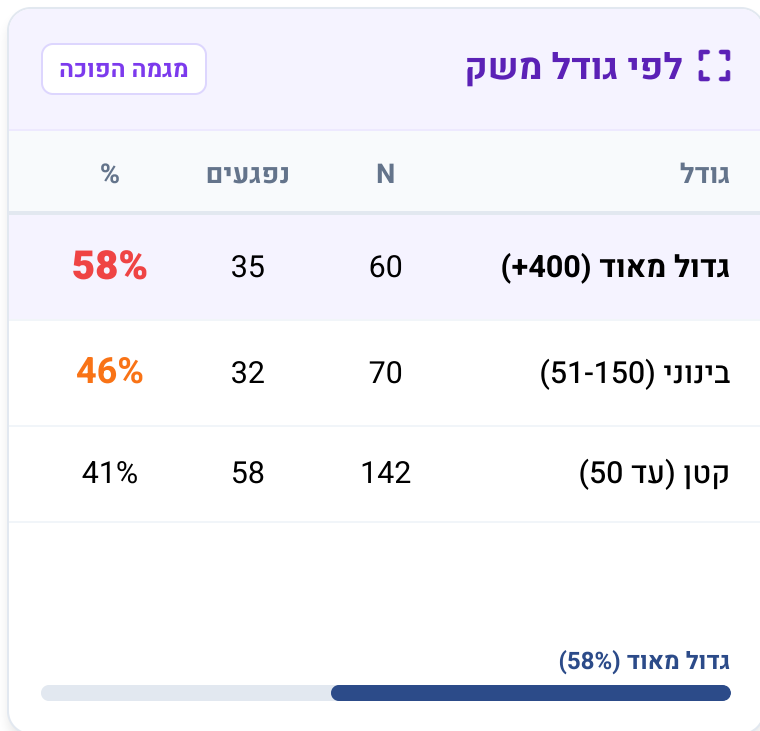
47% מתמודדים עם מגבלת קרקע גבוהה או חסם מוחלט. **במגזר המיעוטים הבעיה מקבלת אופי שונה**: חסם התכנון והייעוד בולט הרבה יותר (28%) לעומת המגזר היהודי (12%), שם המחסור בקרקע זמינה (40%) וחוסר הוודאות בחוזי חכירה (11%) הם הדומיננטיים.

שיעור מדווחים על מגבלה גבוהה/מוחלטת

מגבלת קרקע: מי נפגע?

ניתוח עומק של חומרת הפגיעה לפי מאפייני משק ואזור

שורה תחתונה: הפגיעה אינה אחידה

שותפויות וקיבוצים נפגעים הכי חזק (64%-85%) והגליל המערבי מוביל אזורית (68%). מעניין לראות שדווקא המשקים הגדולים סובלים יותר מהקטנים (58% מול 41%) – ככל הנראה כי הם זקוקים ליותר שטח כדי להצדיק השקעות ולהתרחב.

מגבלת קרקע: סיבות שונות לפי מגזר

פתרון אחד לא יספיק – שתי בעיות שונות לפי מגזר

פער מגזרי

70% נמוך מאוד

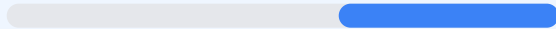
מיעוטים

חסם התכנון והייעוד בולט

40% מחסור קרקע

יהודים

מחסור פיזי בקרקע זמינה

לפער השקט – ראו callout בשקף 16: 62%

מהסובלים לא מבקשים פתרון קרקע

פער	מיעוטים (N=89) חסם דומיננטי: תכנון/ייעוד	יהודים (N=212) חסם דומיננטי: מחסור פיזי	סיבה
8%-	32%	40%	מחסור בקרקע זמינה
16%+	28%	12%	תכנון/ייעוד
5%-	6%	11%	רציפות/פיצול חלקות
11%-	0%	11%	חוזי חכירה/ודאות

פתרון אחד לא יספיק – שתי בעיות שונים: במגזר היהודי הבעיה היא **מחסור פיזי בקרקע (40%)** וחוסר

ודאות בחוזי חכירה (11%); במגזר המיעוטים הבעיה היא **תכנון וייעוד (28%)** – הקרקע קיימת, אך

הרגולציה חוסמת את עיבודה.

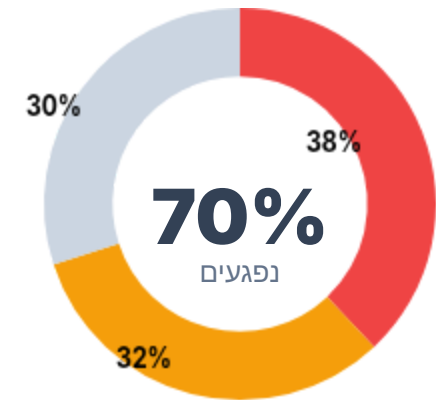
פגיעת המחסור בעובדים ופתרונות מועדפים – מבט מגזרי

N=306

פתרונות מועדפים ופערים מגזריים

פתרון מועדף	כלל המשיבים	פער מגזרי (דגש)
מיכון ואוטומציה	49%	קונצנזוס (הפתרון המוביל)
הגדלת היצע עובדים	42%	פתרון רוחבי מבוקש
הכשרת עובדים מקומיים	29%	48% בקרב מיעוטים
מאגר עובדים אזורי	25%	31% בקרב יהודים

עוצמת הפגיעה במשק

פגיעה רבה/מאוד ■ פגיעה בינונית ■
פגיעה נמוכה/כלל לא ■

38% מדווחים על פגיעה רבה/מאוד, ו-32% על פגיעה בינונית.

שורה תחתונה: נדרש מענה דיפרנציאלי

רוב מוחלט (70%) מהחקלאים נפגעים ממחסור בכוח אדם. הפתרון המוביל הוא מיכון (49%), אך קיים פער מגזרי מובהק: בעוד המיעוטים מבקשים הכשרה מקומית (48%), היהודים מעדיפים מאגר עובדים אזורי (31%).

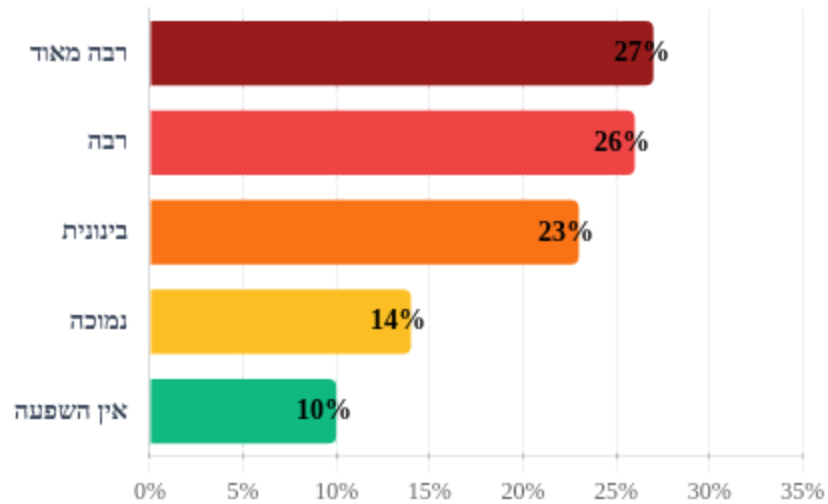

השפעת המצב הביטחוני: חלוקה אזורית

שיעור החקלאים המדווחים על פגיעה רבה/רבה מאוד לפי אזור

מובהקות אזורית: $**p=0.009$

התפלגות עוצמת הפגיעה (כלל המדגם)

שורה תחתונה: הגליל נפגע יותר מהגולן

ממצא מפתיע: דווקא הגליל המערבי (62%) ושאר הגליל המזרחי (57%) מדווחים על פגיעה קשה הרבה יותר מאשר הגולן (36%). ייתכן שבגולן ההתמודדות עם מצב ביטחוני שוטף יצרה חוסן, בעוד שאר הגליל חוו שוק חריג יותר, יחד עם השפעות הפינני.

↓ פער אזוריים

62%

שיעור פגיעה

N=79 **גליל מערבי**
פגיעה הקשה ביותר

גבוה

57%

שיעור פגיעה

N=91 **שאר הגליל המזרחי**
פגיעה קשה מאוד

36%

שיעור פגיעה

N=56 **גולן**
פגיעה מתונה יחסית

נמוך

השפעה ביטחונית: קולות מהשטח

ניתוח תוכן של 160 הערות מילוליות בנושא נזקי המלחמה והמצב הביטחוני

קולות מהשטח

"היתה מלחמה ופינוי – לא יכולנו להגיע לשטחים חודשים"

חוסר גישה לשטחים

"בגלל המלחמה מנעו מחקלאים להיכנס לחלקותיהם והיו נזקים גדולים"

מגבלות ביטחונית

"הקרקע באזור מותקף"

איום ביטחוני

"טוטאל לוס של חלקת המטע – ללא פיצוי מס רכוש מעל שנה"

נזק כלכלי ופיצוי

נושאים מובילים בדיווח

21% חוסר גישה לשטחים (שווה בין מגזרים)

16% מחסור עובדים / עובדים שנעלמו (יהודי בעיקר)

14% בעיות שיווק / הפסד יבולים

11% נזק פיזי למטעים / תשתיות

8% ירידה כללית בפעילות (מיעוט בעיקר)

6% הפסדי הכנסה

6% השפעה נפשית / פחד (מיעוט בעיקר)

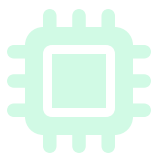
3% פיצוי לא מספק

תובנה מרכזית

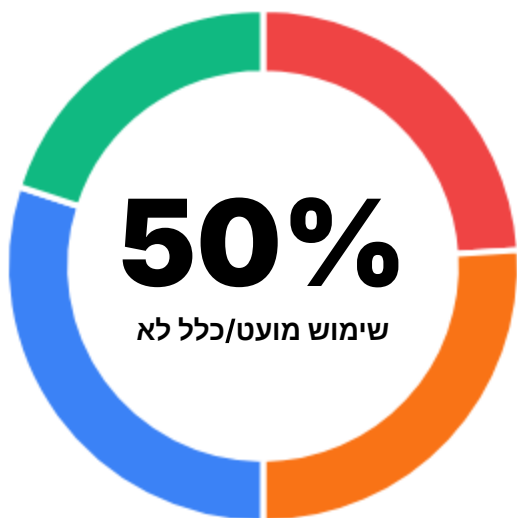
חוסר גישה לשטחים הוא הנושא #1 (21%), עם דפוסי פגיעה שונים: יהודים – מחסור עובדים (תלות בעובדים זרים); מיעוטים – חוסר גישה, ירידת פעילות ופחד. מנגנוני שיקום צריכים להתייחס לשני הדפוסים.

טכנולוגיה: מצב שימוש וחסמים

פער רצון-יכולת מחייב גישת "הון חכם" - לא רק מענקים

רמת שימוש בטכנולוגיה

רק 20% מדווחים על שימוש רב.

חסמים מרכזיים לשימוש בטכנולוגיה

N=276

שכיחות בקרב המשיבים	סוג החסם
59%	עלויות גבוהות
31%	חוסר ידע מקצועי
31%	היעדר התאמה למשק
20%	תמיכה / שירות לקוי

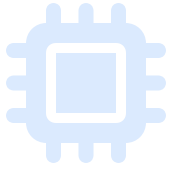
הון חכם - לא רק מענקים
50% לא משתמשים, למרות ש-62% הביעו עניין. עלות מובילה (59%), אך ידע והתאמה משמעותיים ויש להתייחס אליהם.

התאמה
למשק
31%

חסר ידע
31%

שורה תחתונה: נדרש מודל מעורב

פער רצון-יכולת מחייב "הון חכם": 50% לא משתמשים בטכנולוגיה, למרות ש-62% הביעו עניין. עלות (59%) היא החסם המוביל, אך חוסר ידע והיעדר התאמה (31%) דורשים מודל "הון חכם" המשלב מענקים, הכוונה מקצועית וליווי.

טכנולוגיה: חסם עלות לפי גיל |

ניתוח מעמיק של חסמי עלות והשלכותיהם

חסם עלות לפי קבוצת גיל

מגמה עקבית גם אם לא מובהקת $\chi^2=2.59, p=0.11$

69%

עד גיל 35

(N=13)

58%

גילאי 36-50

(N=73)

57%

גילאי 51-65

(N=70)

55%

גיל +66

(N=40)

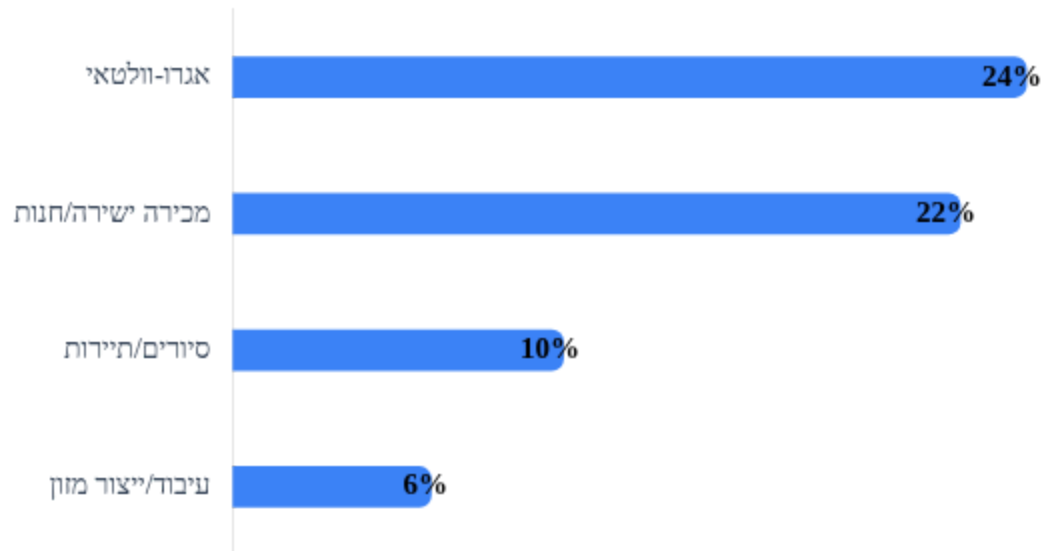
פער רצון-יכולת מחייב "הון חכם": 50% לא משתמשים בטכנולוגיה, למרות ש-62% הביעו עניין. עלות (59%) היא החסם המוביל, אך גם חוסר ידע (31%) והתאמה (31%) דורשים מודל "הון חכם" המשלב מימון וליווי.

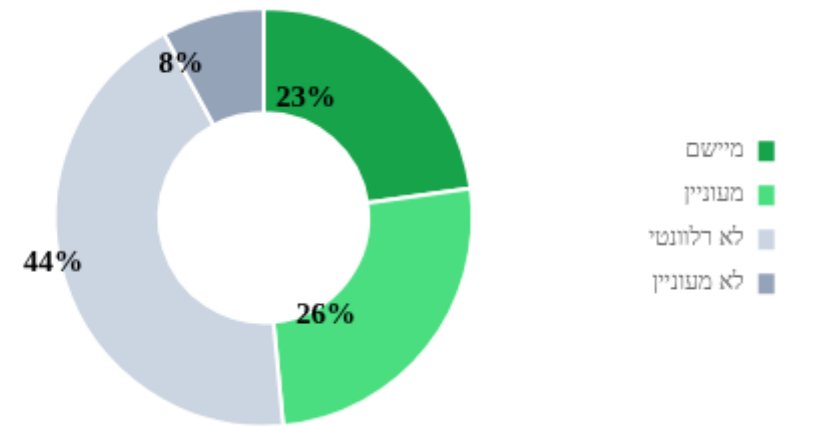
חקלאות מעגלית וגיוון הכנסות

פוטנציאל כלכלי-סביבתי מול חסמי תכנון ורישוי

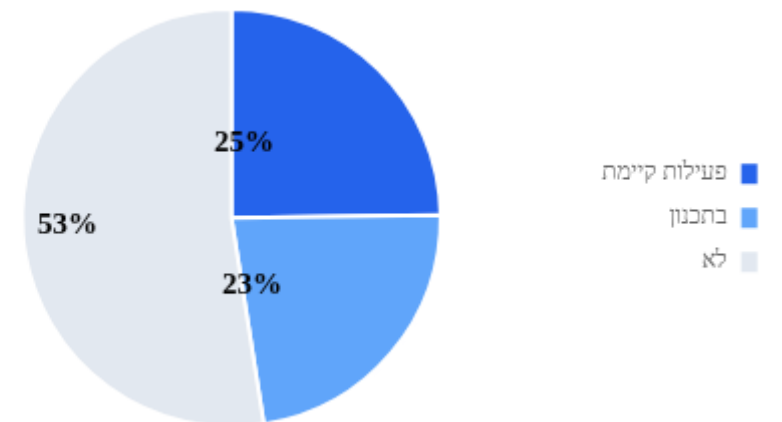
תחומי גיוון מועדפים (למעוניינים)

יישום חקלאות מעגלית

סטטוס גיוון הכנסות

43%

חסם תקציב ומימון

54%

חסם תכנון ורישוי

שורה תחתונה

הפוטנציאל קיים אך חסום: כ-50% מעוניינים בגיוון, אך **54% נחסמים ע"י רגולציה**. הקלה בתכנון (אגרו-וולטאי, מכירה ישירה) תשחרר מנועי צמיחה.

דור המשך

סטטוס המשכיות משפחתית ונכונות לשיתופי פעולה חיצוניים

N=297

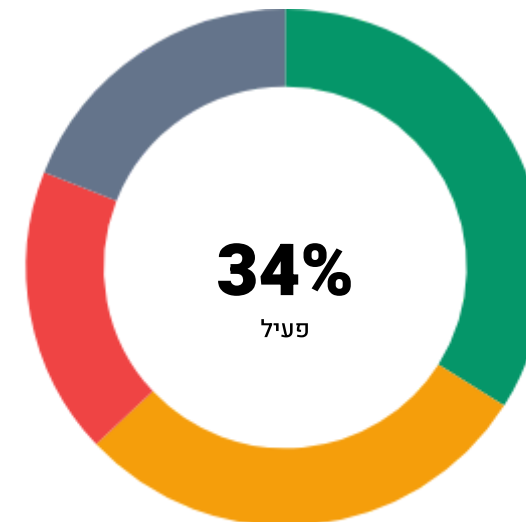
פילוח לפי מגזר וסטטוס

סטטוס דור המשך במשך

$\chi^2=9.04, p=0.029$

פילוח מגזרי

סטטוס דור המשך

34%

פעיל

קיים ופעיל (34%)
 קיים אך לא פעיל (18%)
 לא קיים (18%)
 עדיין לא רלוונטי (19%)

(משקים שנבדקו) N=297

שורה תחתונה

משבר המשכיות חריף יותר במגזר המיעוטים: רק 25% עם דור המשך פעיל לעומת 38% ביהודים. **29% מכלל החקלאים** במצב של "דור המשך קיים אך לא פעיל" – קבוצת סיכון דמוגרפית. **76%** במגזר היהודי ללא דור המשך פעיל פתוחים לשותפות עם צעיר חיצוני.

שיתופי פעולה: קיים היום מול רצון לעתיד

הפער בין פעילות שיתופית נוכחית לבין פוטנציאל עתידי

נכונות לשיתוף פעולה

פתיחות לשיתוף פעולה עתידי

18%

אולי / בתנאים
= 90% פתיחות

72%

כן, מעוניין/ת
N=266

N=279

מו"פ עם חוקרים/סטארט-אפים

67%

22% בינונית

רבה/רבה מאוד

המסקנה: החקלאים רוצים, רובם כבר עושים משהו, אך אין מנגנון אזורי מאגד שיקשר ויכסה פערים.

שיתופי פעולה פעילים היום (N=244) % מהמשקים המשתפים פעולה

תחום שיתוף	N	%	סטטוס
שיווק	131	54%	פעיל
ידע ולמידה	115	47%	פעיל
מו"פ וניסויים	83	34%	פעיל
כוח אדם	78	32%	פעיל
ציוד ורכש	73	30%	פעיל

הפער הבולט: שיווק (54%) וידע (47%) הם התחומים הפעילים ביותר, אך ציוד ורכש (30%) נותר מתחת לפוטנציאל.

צרכי הכשרה: פילוח מעמיק לפי ענף, גיל וגודל משק

ניתוח רב-ממדי של תחומי הכשרה מבוקשים (N=276)

N=276

5 תחומי מפתח

ניתוח לפי גיל (N=181)

שיווק: 45% (N=55) עד 45

טכנולוגיה: 47% (N=73) 46-60

אגרונומיה: 38% (N=53) +60

תובנת צעירים: הצעירים מחפשים כלי ניהול ורישות

תובנות מרכזיות

- מטעים:** שיווק מוביל (49%)
- ירקות:** אגרונומיה חזקה (56%)
- שדה:** שיתופי פעולה (38%)
- חיות:** תכנון ורישוי (51%)

תחומי הכשרה לפי ענף (N=276)

חיות 🐄 שדה 🌾 ירקות 🍅 מטעים 🌲

תחום הכשרה	כלל	מטעים (N=207)	ירקות (N=54)	גידולי שדה (N=48)	בעלי חיים (N=76)
שיווק ומכירות	43%	49%	44%	29%	30%
הטמעת טכנולוגיות	43%	42%	48%	50%	32%
הכשרות אגרונומיות	40%	39%	56%	44%	26%
תכנון ורישוי	36%	36%	35%	35%	51%
ליווי עסקי/ניהולי	32%	33%	28%	35%	30%
גיוון הכנסות	25%	27%	22%	19%	26%
תיווך לשיתופי פעולה	22%	21%	26%	38%	28%

שורה תחתונה

סוגי התוכן משתנים **מהותית לפי ענף וגיל**: מטעים מבקשים שיווק, ירקות מבקשים אגרונומיה, גידולי שדה מבקשים שיתופי פעולה, ובעלי חיים מבקשים תכנון. הצעירים מבקשים ניהול ורישות, ותיקים מבקשים אגרונומיה.

ליווי עסקי: מצב קיים וביקוש

פערים בין יכולות הניהול הקיימות לבין הביקוש לליווי מקצועי

מצב קיים – ניהול עסקי (סולם 1-5)

היגד	כלל	יהודים	מיעוטים	פער	p
ניהול פיננסי שוטף	3.36	3.80	2.41	1.39	>0.001***
תכנית ויעדים עסקיים	3.06	3.32	2.50	0.82	>0.001***

פער משמעותי במצב הקיים: החקלאים היהודים מדווחים על רמת ניהול גבוהה יחסית (3.80), בעוד שהחקלאים המיעוטים מדווחים על רמה נמוכה משמעותית (2.41).

ביקוש לליווי עסקי (סולם 1-5)

היגד	כלל	יהודים	מיעוטים	פער	p
עניין בפיתוח כישורי ניהול	3.47	3.38	3.66	-0.28	*0.04

N=542

ניתוח פערים: רצון מול מצב קיים

תמונת מצב מילולית: פערי צרכים לפי מגזר וגודל משק

57% מיעוטים

32% יהודים

הפער: ליווי פרטני

דרישה בולטת לסיוע אישי. הפער מעיד על צורך בוער במגזר המיעוטים להשלמת ידע וליווי צמוד.

פער +47

הפער: כישורי ניהול

אחוז החקלאים הרוצים כישורים שאין להם כיום:

72%

מיעוטים

25%

יהודים

מסקנה אופרטיבית: מיקוד מאמץ

המיקוד הראשוני צריך להיות מופנה אל **חקלאים מהמיעוטים ומשקים קטנים**, שם קיים הצורך החסר והדחוף ביותר.

N=542

ליווי עסקי: קבוצת היעד הקריטית

פילוח מעמיק של המשיבים הנמצאים בפער הניהולי הגדול ביותר

71%
מיעוטים

ריכוז מובהק במגזר המיעוטים

מדובר בייצוג יתר משמעותי לעומת חלקם באוכלוסיית הסקר כולה (כ-28%). הנתונים מצביעים על כך שפער המיומנויות העסקיות והצורך בליווי מרוכזים באופן כמעט בלעדי במגזר זה.

52%
משקים קטנים

אתגר כפול למשקים מוגבלי משאבים

למעלה ממחצית מהקבוצה מחזיקים במשקים קטנים (עד 50 דונם). אוכלוסייה זו מתקשה לרוב לממן שירותי ייעוץ פרטיים במחירי שוק, ולכן נשענת ומשוועת לתמיכה וסבסוד ציבורי.

קבוצת היעד הקריטית

42

משיבים במצב פער קיצון

מאפייני החקלאים בקבוצה זו:

- יכולת ניהול פיננסי **נמוכה מאוד** (ציון 1-2)
- רצון **גבוה מאוד** לליווי עסקי פרטני (ציון 4-5)

כיוון פעולה מומלץ למדיניות

תוכנית ליווי עסקי אפקטיבית חייבת להיות מונגשת ומוכוונת תרבותית למגזר המיעוטים, עם מודל כלכלי המאפשר השתתפות של משקים קטנים בעלי משאבים מוגבלים.

N=276

סוגי תמיכה והכשרה מבוקשים

פילוח צרכים לפי מגזר וגודל משק

ניתוח לפי גודל משק

תחום	קטן	בינוני	גדול+
הכשרות אגרונומיות	50%	35%	31%
שיווק ומכירות	42%	60%	31%
הטמעת טכנולוגיות	39%	37%	56%
תיווך לשיתופי פעולה	23%	13%	37%

ניתוח לפי מגזר (יהודים מול מיעוטים)

תחום תמיכה	כלל	יהודים	מיעוטים	מובהקות (p)
שיווק ומכירות	44%	36%	63%	***0.001>
הטמעת טכנולוגיות	43%	43%	43%	(NS) 1.00
הכשרות אגרונומיות	40%	31%	63%	***0.001>
תכנון ורישוי	36%	35%	38%	(NS) 0.82
ליווי עסקי/ניהולי	32%	29%	39%	(NS) 0.16
גיוון הכנסות	25%	29%	15%	*0.02
תיווך לשיתופי פעולה	22%	28%	9%	**0.001

תובנת מפתח: פיצול צרכים מובהק

מיעוטים ומשקים קטנים: ביקוש גבוה להכשרות יסוד (אגרונומיה 63%, שיווק 63%).

יהודים ומשקים גדולים: עניין מוגבר בגיוון הכנסות, שיתופי פעולה, ונטייה לליווי פרטני מתקדם.

N=276

פורמט למידה מועדף

העדפות אופן ההכשרה לפי מגזר וגודל משק

העדפה בולטת מיעוטים
  העדפה בולטת יהודים

התפלגות העדפות לפי מגזר וגודל משק

גודל משק			מגזר		כלל (%)	פורמט למידה
גדול	בינוני	קטן	מיעוטים	יהודים		
25%	32%	45%	48%	31%	37%	הכשרה קבוצתית (קורס/ימי עיון)
61%	52%	35%	39%	54%	45%	ליווי אישי/ייעוץ פרטני
25%	27%	30%	34%	25%	28%	הדגמות בשטח (סיוורים)
28%	24%	21%	19%	26%	23%	קורסים מקוונים (Zoom)
24%	22%	18%	15%	23%	20%	וידאו/למידה עצמית

פורמט למידה מועדף: תובנות והמלצות

נגזרות אופרטיביות מניתוח העדפות ההכשרה

פתרון מוצע: תכניות מעורבות ומודולריות

בניית מערך הכשרות הכולל ליבה קבוצתית (בסיס) לחיזוק יסודות ונטוורקינג, לצד מסלולי ליווי פרטני (מתקדם) הניתנים לבחירה לפי צורך ושלב בהתפתחות המשק.

יהודים ומשקים גדולים

- ✓ ביקוש גבוה לליווי אישי וייעוץ פרטני (54%-61%).
- ✓ פתיחות לקורסים מקוונים (26%-28%).
- ✓ **המלצה:** דגש על פתרון בעיות ספציפיות וקידום עסקי.

מיעוטים ומשקים קטנים

- ✓ העדפה מובהקת להכשרה קבוצתית (48%).
- ✓ דרישה להדגמות בשטח ולמידת עמיתים (34%).
- ✓ **המלצה:** מתכונת "בית ספר שדה" קהילתי.

פעולות ציבוריות מבוקשות

מה החקלאים מבקשים מהמדינה

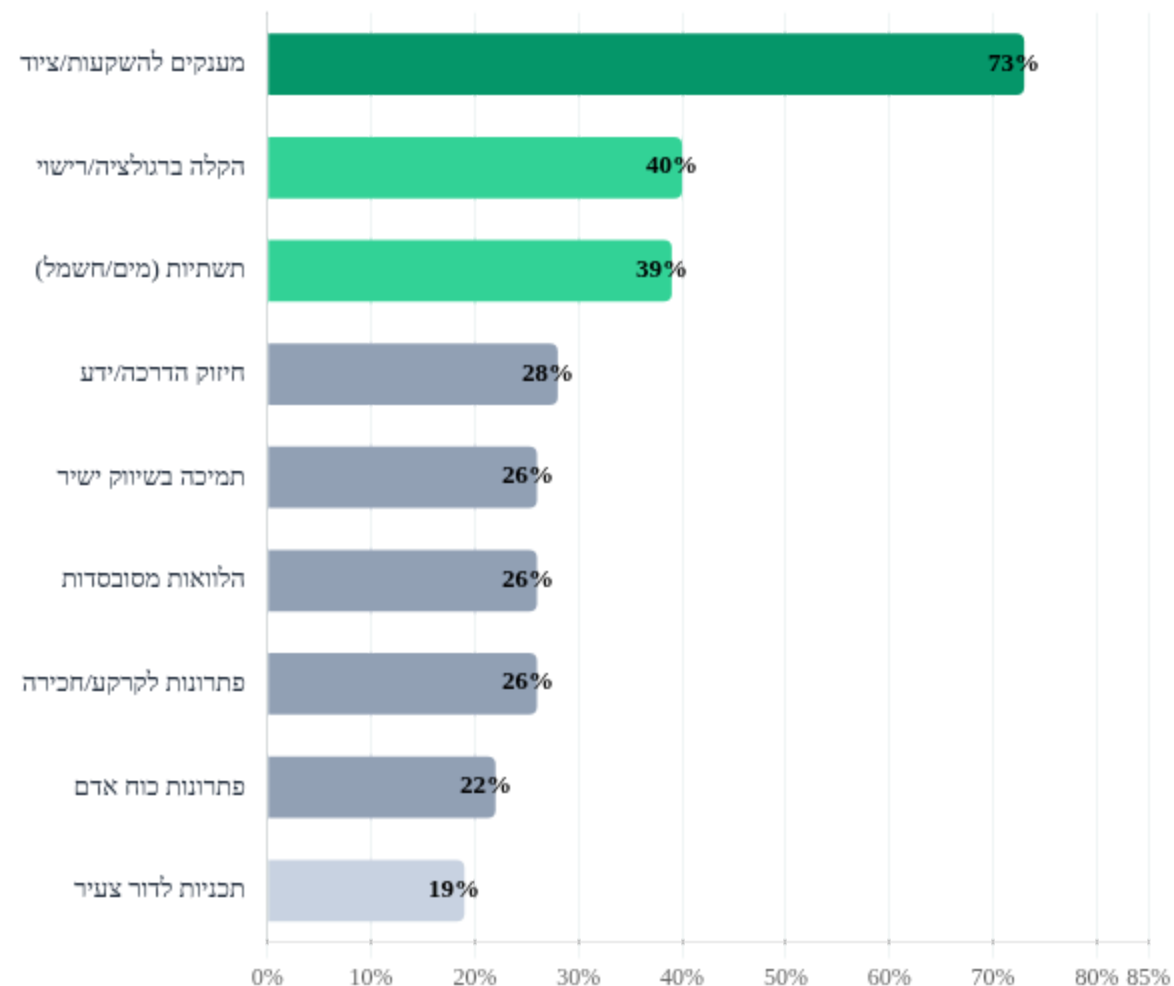
חמשת הנושאים המובילים

פעולה	שיעור (%)
מענקים להשקעות/ציוד	73%
הקלה ברגולציה/רישוי	40%
תשתיות (מים/חשמל/דרכים)	39%
חיזוק הדרכה/הנגשת ידע	28%
תמיכה בשיווק ומכירה ישירה	26%

...הלוואות, קרקע, כוח אדם, דור צעיר (מתחת ל-26%)

שורה תחתונה

מענקים להשקעות וציוד הם העדיפות המוחלטת (73%). יחד עם הקלה רגולטורית (40%) ותשתיות (39%), הם מהווים את ליבת הדרישות.

הבדלים מגזריים: פעולות ציבוריות מבוקשות

מה החקלאים מבקשים מהמדינה? השוואה בין המגזר היהודי למגזר המיעוטים

עדיפויות מנוגדות

המגזר היהודי מבקש:

כסף ורגולציה

מענקי השקעות, הקלות בירוקרטיות

מגזר המיעוטים מבקש:

שיווק ותשתיות

גישה לשווקים, כבישים, מים

מדיניות אחידה לא תעבוד. נדרשות תכניות דיפרנציאליות מותאמות לצרכים השונים.

פעולה מבוקשת	יהודים N=204	מיעוטים N=81	מובהקות (p)
מענקים להשקעות וציוד	85%	43%	$***0.001 >$
תמיכה בשיווק ישיר	17%	51%	$***0.001 >$
השקעה בתשתיות	35%	51%	$*0.02$
תכניות לדור צעיר	23%	11%	$*0.04$
הקלה ברגולציה	42%	33%	(NS) 0.22

צבע כהה יותר = אחוז ביקוש גבוה יותר

תמונת מצב: הפערים המגזריים

ריכוז ההבדלים המובהקים בין חקלאים יהודים ומיעוטים (סולם 1-5)

נתוני רקע משלימים

81% מהמיעוטים

אינם מכירים גורמי מחקר ופיתוח (מו"פ) באזורם.

70% מהמיעוטים

דיווחו על שימוש נמוך מאוד בשירותי משרד החקלאות.

שורה תחתונה

קיים פער שיטתי:

מגזר המיעוטים מתאפיין ברמת ניהול עסקי ושימוש בשירותים נמוכה יותר באופן מובהק.

מובהקות (p)	פער	מיעוטים N=180	יהודים N=362	מדד (סולם 1-5)
***0.001>	1.39+	2.41	3.80	ניהול פיננסי
***0.001>	1.10+	1.54	2.64	שימוש בשירותי משרד החקלאות
***0.001>	0.82+	2.50	3.32	קיום תכנית עסקית
***0.001>	0.65+	2.56	3.21	חיפוש הזדמנויות אקטיבי
***0.001>	0.55+	3.11	3.66	הכרה בערך החדשנות
**0.008	0.40+	2.25	2.65	שימוש בטכנולוגיה

מקרא: גבוה בינוני-גבוה נמוך נמוך מאוד

פערים לפי גודל משק (סולם 1-5)

השוואה מובהקת בין משקים קטנים (עד 50 דונם) למשקים גדולים מאוד (+400 דונם)

פער Diff	משק גדול מאוד N=93	משק קטן N=253	משתנה (ריחוף לפירוט)
1.41-	3.28	1.87	שימוש בשירותי משרד החקלאות
1.27-	3.99	2.72	תכנית עסקית ויעדים
1.21-	2.84	1.64	יכולת ייצוא / שווקים בינ"ל
1.18-	3.82	2.64	חיפוש הזדמנויות אקטיבי
1.14-	3.31	2.17	שימוש בטכנולוגיה/דאטה
1.12-	4.17	3.05	ניהול פיננסי שוטף
1.07-	3.88	2.81	יכולת איתור פתרונות עצמאית
0.90-	4.15	3.25	נכונות לשיתוף פעולה (מו"פ)
0.76-	4.08	3.32	ערך חדשנות וטכנולוגיה

● גבוה מאוד (+4) ● גבוה (3.5-4) ● בינוני (3-3.5) ● נמוך (2-3) ● נמוך מאוד (1-2)

מסקנה חד משמעית

גודל המשק הוא המנבא החזק ביותר לרמת הניהול והקדמה הטכנולוגית.

בכל 9 המדדים שנבדקו, משקים גדולים מציגים יתרון מובהק ודרמטי של כ-1.1 נקודות בממוצע (בסולם 1-5) על פני משקים קטנים.

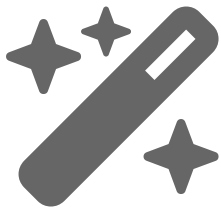
$p < 0.05$ (Mann-Whitney)

מובהקות סטטיסטית:

50% מהמדגם

משקים קטנים (≥ 50):

המשמעות: מחצית מהחקלאים נמצאים בפיגור ניהולי וטכנולוגי עמוק.

אם היית יכול לשנות דבר אחד

ניתוח שאלה פתוחה: 177 הערות מילוליות בנושא השינוי הנחוץ ביותר לחקלאי

נושאים מובילים בדיווח

תובנה מרכזית

שיווק/מחירים נשאר #1 (29%), אבל מים קפצו מ-11% ל-19% - כמעט כפול - ועלו ל- #2. במגזר המיעוטים מים ושיווק שקולים (14 ו-14). אצל היהודים שיווק מוביל (37) ואחריו מים (19) וטכנולוגיה (18).

ציטוטים נבחרים

"קביעת אחוזי רווח מקסימליים לרשתות השיווק"

נושא: שיווק ומחירים

"אספקת מים, טכנולוגיה, רישיונות ושיווק"

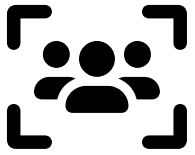
נושא: תשתיות (מים)

"חיבור לרשת מים"

נושא: מים (מגזר מיעוטים)

"הגדלת השטח"

נושא: קרקע

צעירים מול ותיקים: פערי גישות ויזמות

הבדלים מובהקים בין חקלאים צעירים (עד גיל 35) לחקלאים ותיקים (מעל 66)

דור המהפכה?

6%

בלבד מהמדגם הם חקלאים מתחת לגיל 35

מעטים אך איכותיים: הצעירים יזמים יותר, טכנולוגיים יותר ומחפשים הזדמנויות באופן אקטיבי.

מנוע שינוי: תכניות ייעודיות לדור צעיר (ש-19% מהם ביקשו) יכולות למנף את הקבוצה הזו כסוכני שינוי אזוריים.

נושא הבדיקה (סולם 1-5)	צעירים (N=15-17)	ותיקים (N=43-53)	פער	מובהקות
חיפוש הזדמנויות	3.69	2.84	0.84+	*p=0.03
עניין בטכנולוגיה	4.24	3.43	0.80+	**p=0.008
תחושת השפעה על מחיר	2.53	1.78	0.75+	*p=0.03
פגיעת מחסור בכוח אדם	3.67	3.00	0.67+	*p=0.04

ערכים גבוהים יותר מציינים הסכמה רבה יותר או פגיעה חזקה יותר.

542 חקלאים, 9 נתונים: חסמים, רצון ופערים

שלושה אשכולות: חסמים מרכזיים, רצון לשינוי, ופערים קריטיים שמחייבים מעורבות

62%

מגבלת מים (תפעול/התרחבות)
מקשה על תפעול או התרחבות

50%

חסם מימון/סיכון כלכלי
החסם המרכזי ביותר לפיתוח

71%

חסרי יכולת השפעה על המחיר
פערי תיווך משמעותיים בשוק החקלאי

76%

פתוחים לשותפות עם צעיר
מגזר יהודי, ללא דור המשך

90%

פתוחים לשיתוף פעולה (כן+אולי)
רצון לשיתופי פעולה עם חקלאים/גופים

62%

מעוניינים בליווי טכנולוגי
רצון להתקדמות טכנולוגית

81%

מיעוטים שלא מכירים גופי מו"פ
פער קריטי בנגישות למידע

73%

מבקשים מענקים להשקעות
כעדיפות עליונה במדיניות

53%

נפגעו מהמצב הביטחוני
במידה רבה או רבה מאוד

המפתח אינו חסם בודד – אלא צירוף של שלושה דורות: החקלאים מזהים חסמים ברורים, פתוחים לשינוי, אך פערי הנגישות למידע ולמו"פ הם הצומת הקריטי – שם המדיניות יכולה לעשות את ההפרש הגדול ביותר.

המלצות מדיניות: ציר 1 – מימון ותשתיות

מענה לחסמים הכלכליים והתשתיתיים המרכזיים המעכבים פיתוח וצמיחה

עדיפות גבוהה

הלוואות מסובסדות לשיקום

העמדת קרן הלוואות בערבות מדינה ובתנאים מועדפים לשיקום נזקים ישירים ועקיפים שנגרמו מהמלחמה.

נתונים תומכים

53% מדווחים על פגיעה רבה/רבה מאוד מהמצב הביטחוני.

תלונות חוזרות על מנגנוני פיצוי חסרים ("טוטאל לוס ללא פיצוי").

קהל יעד: יישובי קו עימות

עדיפות עליונה

השקעה בתשתיות מים

תכנית חירום לצמצום פערי תשתיות מים והשקיה, תוך תיעדוף ברור לאזורים הסובלים ממגבלת מקורות חמורה.

נתונים תומכים

76% מהמיעוטים מדווחים על מגבלת מים.

19% מהמיעוטים בחרו מים כ"דבר אחד" לשינוי.

מדורג #2 בחסמי רגולציה במגזר המיעוטים (18%).

קהל יעד: מגזר מיעוטים (עדיפות עליונה) וגולן

עדיפות גבוהה

הרחבת מענקים להשקעות וציוד

יצירת מסלול מענקים ייעודי להטמעת טכנולוגיה, מיכון ואוטומציה, בדגש על התאמה למשקים קטנים ובינוניים.

נתונים תומכים

73% מהחקלאים מבקשים מענקים (הנושא המבוקש ביותר).

59% מדווחים על עלות כחסם עיקרי לאימוץ טכנולוגיה.

קהל יעד: כלל החקלאים, דגש על משקים קטנים

המלצות מדיניות: ציר 2 – רגולציה וקרע

הסרת חסמים בירוקרטיים ופתרון מצוקת הקרקעות לפיתוח המשק

עדיפות בינונית

פתרונות חכירה ופיצול חלקות

פתרונות משפטיים וקנייניים לבעיית פיצול החלקות והארכת חוזי חכירה לטווח ארוך ליצירת ודאות.

נתונים תומכים

10% מדווחים על פיצול חלקות; 38% על מחסור בקרקע.
8% מציינים בעיות בחוזי חכירה וחוסר ודאות.

קהל יעד: קיבוצים, גליל עליון

עדיפות גבוהה

מסלול מהיר לתכנון במגזר המיעוטים

קידום תכניות מתאר ותב"ע לחקלאות ביישובי המיעוטים להסדרת שטחים ואישור מבני משק.

נתונים תומכים

28% מהמיעוטים מדווחים על חסם תכנון (לעומת 12% יהודים).
מחסור בקרקע זמינה וייעודית מהווה חסם קריטי.

קהל יעד: מגזר המיעוטים

עדיפות גבוהה

קיצור הליכי רישוי

יצירת "מסלול ירוק" להיתרי בנייה למבנים חקלאיים ולמתקנים אגרו-וולטאיים להסרת החסם הבירוקרטי.

נתונים תומכים

46% מהחקלאים מדווחים על רגולציה כחסם רב.
54% מזהים את הרישוי כחסם לגיוון הכנסות (אגרו-וולטאי).

קהל יעד: כלל החקלאים

המלצות מדיניות: ציר 3 – מידע ונגישות

סגירת פערים באמצעות הנגשת שירותים, ליווי עסקי וחיבור למחקר

עדיפות גב'-בינ'

חיבור למו"פ ומחקר

מינוי "שגרירי מו"פ" ביישובים, קיום ימי שדה משותפים וחיבור אקטיבי בין חוקרים לחקלאים בשטח.

נתונים תומכים

רק 4% מהחקלאים המיעוטים משתמשים כיום בשירותי מו"פ.

67% מביעים נכונות לשיתוף פעולה עם חוקרים.

קהל יעד: מיעוטים/בין-מגזרי

עדיפות גבוהה

ליווי עסקי פרטני

תכנית חונכות עסקית לניהול פיננסי, תמחור, ניהול תזרים מזומנים ובניית תכנית עסקית שנתית סדורה.

נתונים תומכים

47% מהחקלאים מעדיפים פורמט של ליווי פרטני על פני קורסים.

רק 40% מנהלים כיום תכנית עסקית סדורה.

קהל יעד: כלל, דגש משקים קטנים

עדיפות גבוהה

הנגשת שירותי המשרד

גיוס מדריכים דוברי ערבית, תרגום מלא של חומרי מידע וקולות קוראים, והקמת נקודות שירות ביישובי המיעוטים.

נתונים תומכים

70% מהחקלאים המיעוטים מדווחים על שימוש נמוך מאוד בשירותים.

81% מהם אינם מכירים גורמי מחקר ופיתוח באזור.

קהל יעד: מגזר המיעוטים

המלצות מדיניות: ציר 4 - שיווק וכוח אדם

פתרונות לשיפור הרווחיות וצמצום פערי התיווך, לצד מענה למשבר כוח האדם

עדיפות גבוהה

מענקי טכנולוגיה מותאמי-גודל

סבסוד דיפרנציאלי של טכנולוגיות חוסכות כוח אדם, עם אחוזי תמיכה גבוהים יותר למשקים קטנים המתקשים בהשקעה.

נתונים תומכים

50% מהחקלאים ללא שימוש בטכנולוגיה כלל.

פער עצום (1.14) בשימוש טכנולוגי בין משק קטן לגדול.

קהל יעד: משקים קטנים

עדיפות גבוהה

הכשרה ומאגר עובדים

מנגנון כפול: הכשרה מקצועית לעובדים מקומיים (במגזר המיעוטים) והקמת מאגר עובדים אזורי לניהול ביקושים (למגזר היהודי).

נתונים תומכים

70% מהמשקים נפגעים ממחסור בכוח אדם. פער בפתרון: מיעוטים רוצים הכשרה (48%), יהודים מאגר (31%).

קהל יעד: מותאם מגזר (מיעוטים/יהודים)

עדיפות גבוהה

תמיכה בשיווק ישיר ואזורי

עידוד הקמת שווקי איכרים, פלטפורמות דיגיטליות למכירה ישירה, ומרכזים לוגיסטיים אזוריים להגדלת כוח המיקוח.

נתונים תומכים

71% מהחקלאים חסרי יכולת השפעה על המחיר. זהו הנושא מס' 1 בשאלה הפתוחה (22%).

קהל יעד: כלל, דגש למגזר המיעוטים (51%)

המלצות מדיניות: ציר 5 – דור צעיר ושיתוף פעולה

הבטחת עתיד החקלאות באמצעות חניכה בין-דורית, התארגנויות וחיזוק יזמות צעירה

עדיפות גבוהה

חממת יזמות לצעירים מהמיעוטים

הקמת תכנית הכשרה ויזמות ייעודית ביישובי המיעוטים, לגישור על פערי ידע אגרונומי ועסקי.

נתונים תומכים

26% מהמיעוטים ללא דור המשך (פער מול 14% ביהודים).

63% מהצעירים מהמיעוטים מבקשים הכשרה אגרונומית.

קהל יעד: צעירים במגזר המיעוטים

עדיפות בינונית

הקמת רשתות שיתוף מקצועיות

עידוד התארגנויות אזוריות (קואופרטיבים) לשיווק משותף, רכש מרוכז ושימוש במשאבים משותפים להורדת עלויות.

נתונים תומכים

72% מהחקלאים מביעים פתיחות גבוהה לשיתופי פעולה.

54% כבר מקיימים שיתוף כלשהו בתחום השיווק.

קהל יעד: כלל החקלאים

עדיפות גבוהה

תכנית חניכה: שותפות ותיקים-צעירים

יצירת מנגנון ליווי משפטי ועסקי לחיבור בין חקלאים ותיקים ללא דור המשך לבין יזמים צעירים המחפשים קרקע.

נתונים תומכים

רק 34% מהמשקים עם דור המשך פעיל (משבר המשכיות).

69% מהוותיקים פתוחים לשותפות עם חקלאי צעיר חיצוני.

קהל יעד: בין-דורי (ותיקים וצעירים)

סיכום ויזואלי: 5 צירי פעולה

תכנית מדיניות אינטגרטיבית לשיקום וצמיחת החקלאות בגליל

05

דור צעיר ושיתוף

- חניכה בין-דורית ✓
- רשתות שיתוף מקצועיות ✓
- חממת יזמות למיעוטים ✓

04

שיווק וכוח אדם

- שיווק ישיר ודיגיטלי ✓
- הכשרה מקומית ✓
- אימוץ טכנולוגיה ✓

03

מידע ונגישות

- הנגשה שפתית ותרבותית ✓
- ליווי עסקי פרטני ✓
- חיבור למו"פ אזורי ✓

02

רגולציה וקרקע

- קיצור הליכי רישוי ✓
- תכנון ייעודי (מגזר מיעוטים) ✓
- הסדרת חכירה ✓

01

מימון ותשתיות

- מענקים להשקעות ✓
- תשתיות מים והשקיה ✓
- שיקום נזקי מלחמה ✓

סיכום: הנתונים מצביעים על תמונה ברורה

החקלאים מוכנים ורוצים להשתנות ✓

אבל

הם תקועים בגלל חסמים מבניים 🔒

מגבלת מים

רגולציה מכבידה

מימון וסיכון כלכלי

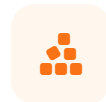
פערי מידע

מחסור בכוח אדם

"החסמים לא מאפשרים לנו לממש את הפוטנציאל..."

שלושה עקרונות למדיניות חדשה 📝

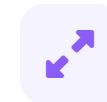
03

רב-ממדית

אין "כדור כסף" אחד. נדרש טיפול סימולטני בששת החסמים המרכזיים (מימון, מים, קרקע, ידע, שיווק, כוח אדם).

02

מותאמת גודל

משקים קטנים (50% מהענף) זקוקים למעטפת שונה לחלוטין: ליווי עסקי צמוד, טכנולוגיה מודולרית ופתרונות התאגדות.

01

מותאמת מגזר

המיעוטים צריכים מים, נגישות ושיווק; היהודים צריכים מענקים, עובדים ורגולציה. גם ההשפעה הביטחונית שונה: מיעוטים נחסמו מגישה לשטחים, יהודים איבדו עובדים. הכללת הקולות בערבית שינתה את סדר העדיפויות – מה שמחזק את הצורך בהנגשה שפתית של כל תכנית מדינית.

תודה רבה!

תודה מיוחדת ל-542 החקלאים מהגליל והגולן שהקדישו מזמנם, שיתפו באתגרים ובתובנות, וסייעו בעיצוב תמונת המצב והמלצות המדיניות לעתיד החקלאות באזור.

www.galil-survey-2025.org.il

לפרטים נוספים וקבלת הדו"ח המלא

שותפים לדרך

Regional
Knowledge Center

MIGAL

JDC

Western Galilee
Cluster

GrowingIL

East Galilee Cluster

Galilee Innovation
Lab

Agriculture 360

Tel Hai

RegionUp